

Vārdu svaru mēs katrs nesam sevī. Vārdi ļauj mums izpaust to, kas dzīvo mūsos, un nepateiktie vārdi palaikam kļūst par nastu, kas nospiež sirdi un prātu. Rakstniekiem un literatūras tulkotājiem vārdi ir arī amats un dienīškā maize.

Literatūrā reti esmu sastapusi daiļdarbus, kuros autors pievēršas literatūrai un tās tulkošanai kā dzīvesveidam, un Paskāla Mersjē romāns “Vārdu svars” ir viens no šiem retajiem daiļdarbiem. To lasot, rakstnieki un tulkotāji bieži un piekrītoši pamās ar galvu, bet lasītāji sev teiks: “Ak tad re, kā tas patiesībā ir.”

Taču romāns aplūko arī mūžseno jautājumu – ko cilvēks jūt, kad zina, ka dzīvot atlicis pavisam maz, un kā viņš jūtas tad, ja iegūst iespēju sākt dzīvi no jauna. Vai izrādās, ka zaudēts ir neatgūstami daudz? Vai tomēr zaudējumus atsver iespēja sākt rakstīt savu dzīvi baltā lapā, ik mirkli priecājoties un brīnoties par iespējām, kas pēkšņi pavērušās?

Paskālam Mersjē, filozofijas profesoram, ir daudz svarīga un dibināta, ko pateikt par cilvēka dzīvi un tās pagrieziena punktiem. Un tas nebūt nav sauss un lietišķs vēstījums; romāns savilņo dziļi emocionāli un, galvenais, mudina uzdot sev pašam tādus jautājumus, par kuriem ikdienā vairāmie domāt. Šis romāns paņem lasītāju pie rokas un ved no viena jautājuma uz nākamo tik gudri, ka lasītājs ne vien lasa, bet reizē arī sarunājas ar sevi un uzzina par sevi šo to jaunu.

Patiesi novēlu katram lasītājam savu īpašo ceļojumu “Vārdu svara” pasaulē. Tas ir vērtīgs ceļojums, kurš bagātina ne vien prātu, bet arī sirdi.

Silvija Brice, tulkotāja

Pascal Mercier

Das Gewicht
der Worte

Paskāls Mersjē

Vārdu svars

No vācu valodas tulkojusi

Silvija Brice

821 (494) - 31
Me 660

Pascal Mercier

DAS GEWICHT DER WORTE

Copyright © 2020 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, München
Photo and Design © Peter Hassiepen

Mit Unterstützung von *Pro Helvetia*, Schweizer Kulturstiftung.
Tulkojumu atbalstījis Šveices kultūras fonds *Pro Helvetia*.

schweizer kulturstiftung
prohelvetia

Die Übersetzerin dankt dem Europäischen Übersetzer-Kollegium Nordrhein-Westfalen in Straelen für die Unterstützung bei der Übersetzung des Romans.

EÜK : *Straelen*

Europäisches Übersetzer-Kollegium
Nordrhein-Westfalen in Straelen e.V.

Paskāls Mersjē

VĀRDU SVARS

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projektu vadītāja *Una Orinska*
Tulkotājas redakcijā
Korektore *Andžela Berķe*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Vāka dizainu adaptēja *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-765.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Silvija Brice, 2022

© Mākslinieciskais noformējums, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2022
ISBN 978-9934-31-168-0

Escrever não faz homens novos. Cria, porém, clareza e compreensão. Ou o seu semblante. E quando alguém é bem-sucedido com as palavras, é como um despertar para si próprio, e nasce, então, um novo tempo: o presente da poesia.

Pedro Vasco de Almeida Prado
O tempo da poesia
Lisboa 1903

Rakstīšana nerada jaunus cilvēkus. Taču tā rada skaidrību un izpratni. Vai vismaz to šķitumu. Un, ja kādam paveicas ar vārdiem, viņš it kā atmostas un ierauga sevi pašu, un piedzimst jauns laiks: poēzijas tagadne.

Pedru Vašku de Almeida Pradu
Poēzijas laiks
Lisabona, 1903

1

“Welcome home, Sir,” Londonas lidostā sacīja pasu kontroles darbinieks. Saimons Leilands paskatījās uz viņu tā, kā mēdz skatīties uz kādu, kurš nupat pateicis kaut ko svarīgu, kaut ko tādu, kas attiecas uz tevi. Viņš saņēma atpakaļ savu pasi. “Thank you,” viņš teica, “thank you very much.” Tad lēnām devās pa gaiteni uz eskalatoru, kas veda lejup uz bagāžas izsniegšanu. Lāgiem pakāpās sānis, stāvēja un vēroja visu tā, it kā redzētu to pirmo reizi. Turpat uz slidošajām kāpnēm viņš pašķirstīja pasi un aplūkoja savu fotogrāfiju. Pēdējo reizi viņš bija to aplūkojis savā darbiņā Triestē. Tolaik fotoattēlā bija redzams kāds, kuram vairs nav nākotnes. Tagad attēls rādīja vīrieti, kuram nākotne atveras atkal. Tā pa istam viņš joprojām nespēja tam noticēt. Skatiens ilgi kavējās pie fotogrāfijas, un kāpņu lejasgalā viņš gandrīz paklupa, kad slidošais pakāpiens, kas bija viņu nesis, nozuda zem grīdas. Gaidīdams savu koferi, viņš domāja par to, kā Triestē bija ielicis pasi atvilktnē pie citiem dokumentiem, ko vēlāk atradīs bērni. Viņš nebūtu mēģējis izskaidrot, kāpēc ar plaukstu uzspiedis pasi virsū pārējiem papīriem. Tā bija galīguma kustība, spiedienu, kas kaut ko apzīmogo, un, vēl turpinoties šai kustībai, viņš no tās jau nobijās. Tas notika septembrī, svelmainā dienā, pilnā ar karstu siroko. Tagad bija novembris, un lidmašīna pirms piezemēšanās bija slīdējusi caur plānu miglu.

Leilands devās uz kāpnēm, kas veda lejup uz metro, un apstājās to augšgalā. Viņš noraudzījās uz lielo, spīdīgo pazemes dzelzceļa emblēmu, uz plato, sarkano apli, ko šķērsoja zila josla ar baltiem burtiem *UNDERGROUND*. Pirmo reizi viņš bija to

ieraudzījis četrus vai piecus gadus vecumā. Kopā ar māti bija braucis ar vilcienu no Oksfordas uz Londonu, abi izkāpa Paddingtonas stacijā un gāja uz metro. Londonieši sauca to par *the tube* un lepojās, ka šis ir visvecākais pazemes dzelzceļš pasaulē, tā viņam bija paskaidrojusi māte. Kā noburts viņš bija lūkojies melnajā tunelī, kam gar sienām stiepās resnu, nokvēpušu kabeļu saišķi. Tālu tumsā parādījās blāvi dzeltenas gaismas, kas kļuva arvien lielākas un spožākas un ko pavadīja noslēpumaina, draudīga duņoņa, pieņemdamās spēkā. Kad vilciens beidzot izšāvās no tuneļa ar tādu kustību, kura līdzinājās uzbrukumam, un grandēdams iebrauca stacijā, sev pa priekšu tas stūma gaisa spilvenu, kas pārbrāzās pār peronu, likdams uzvirmot papīra driskām uz tā. Gaiss oda pēc pagraba, pēc putekļiem un ogļu krāsns un tomēr arī pavisam citādi, tāds smārds bija tikai tur lejā, tas bija lielās, noslēpumainās pilsētas smārds, un puisēns mātei pie rokas dziļi ieelpoja šo gaisu.

Tagad Leilands kāpa lejup uz peronu. Hītrova bija Pikadilli līnijas galapunkts, un vilciens jau gaidīja. Viņš iekāpa un apsēdās tā, lai redzētu metro tīkla shēmu. Šo tīklu viņš zināja no galvas, un nebija tādas stacijas, kurā viņš nebūtu izkāpis vismaz vienu reizi. Doma par to, ka zem šīs milzīgās pilsētas – tik dziļi, ka uz teju vertikālajiem eskalatoriem jāstāv bezgalīgi ilgi, – visur ir tuneļi, kuru piekvēpusajā tumsā braukā simtiem vilcienu ar blāvām gaismām, nekad nebija beigusi viņu fascinēt, un savās darbistabās pie sienas viņš vienmēr pakarināja kādu metro tīkla shēmu. Viņa dēls Sidnijs ilgi un nesekmīgi bija mēģinājis pierunāt viņu ieviest mobilo telefonu. Pēdīgi bija iedāvinājis to viņam dzimšanas dienā un instalējis programmu, kas informēja par izmaiņām Londonas metro satiksmē. Signāls skanēja kā dzidra, kūtri krītoša ūdens lāse, un tad varēja izlasīt, piemēram: *Central Line – two minutes delay at Bond Street*. Leilandam tas patika tik ļoti, ka viņš vienmēr nēsāja telefonu sev līdzī, kaut gan necieta, ka tādējādi visur ir sasniedzams. Kad signāls atskanēja citu klātbūtnē, viņš

izņēma telefonu un ar neizteiksmīgu seju skaļi izlasīja: *Circle Line – three minutes delay at Victoria Station*. Ļaudis uzskatīja to par dīvainību, taču tas bija kaut kas daudz vairāk. Dažreiz viņš apsēdās uz *Molo Audace* – lielā mola Triestes ostā –, šūpoja kājas un gaidīja signālu no Londonas. Prom viņš gāja tikai tad, kad bija to izdzirdējis un izlasījis ziņu. Šis mols un *tube*: kaut jel tie varētu atrasties vienā un tajā pašā vietā.

Leilands klausījās apslāpētajā riteņu klandoņā, vilcienam sākot braukt. Ikreiz, atkal dzirdēdams to pēc ilgāka laika, viņš juta, cik ļoti ir sailgojies pēc šīs maigās, ritmiskās klandoņas. Šī skaņa visu padarīja vieglāku. Septembrī, nolīcis savu pasi uz visiem laikiem, viņš bija iztēlojies, ka sēž vilcienā un dzird šo skaņu. Nekas vairs nelīdzēs, viņš bija domājis. Nelīdzēs vairs nekas. Tagad viņš aizvēra acis. Tas bija beidzies. Tas tomēr bija beidzies.

Lesterskvērs. Leilands soļoja pa gaiteni uz Ziemeļu līniju. Uz perona apstājās pie *Cadbury's* šokolādes automāta. Katrā Londonas apmeklējumā viņš mēdza iemest tajā monētas un izņemt tāfelīti tumšzilajā papīrā ar zeltaino uzrakstu. Ikreiz viņš nesteidzīgi ļāva šokolādei izkust mutē, palaida garām vairākus vilcienus un dziļi ieelpoja, kad pār viņu brāzās gaisa spilvens. Viņš domāja par pēdējo reizi un par priekšpēdējo un atsauc atmiņā to, kas noticis starplaikā. *Ko es esmu izdarījis ar savas dzīves laiku?* – viņš tad sev vienmēr jautāja. Dažreiz šķita, ka tas ir vienkāršs un skaidrs jautājums; citās reizēs šķita, ka tas skan savādi, un viņš lāgā nezināja, ko sev jautā un kāda varētu būt atbilde. Tad viņš domās bija Triestē, precīzi redzēja visu, katru ielu un katru telpu, spēja atsaukt atmiņā visus svarīgos notikumus, un tomēr radās satraucošā sajūta, ka tas viss nav īsti reāli. Ka tas aizslīd garām, nepaņemot viņu līdzī. Kā tā varēja būt? Savukārt, staigājot pa Triesti, viņam dažreiz šķita, ka agrākā dzīve Londonā kļūst arvien nereālāka. Tādos brīžos Londonas metro dzidrais signāls telefonā skanēja kā tāla, izbalējoša atmiņu aina vai kā ilūzija, tīrās fantāzijas epizode. Vienīgi tad, kad Leilands strādāja pie

tulkojuma un stundu pēc stundas meklēja īstos vārdus, viņš bija pasargāts no šīs sajūtas, ka realitāte atkāpjas un gaist. Vienīgi tad viss bija kārtībā, pilns tagadnes.

Šoreiz viņš neizņēma šokolādi no automāta. Šoreiz vajadzēja būt citādi. Jautājums par viņa dzīves laiku tagad mainīs savu veidolu. Viņš bija ieradies šeit, lai sastaptu šo jautājumu jaunā veidā. Kā – to viņš vēl nezināja. Tēvocis Vorens Šons bija novēlējis viņam savu māju Hempstidā. Pēdējās dienās Triestē Leilands bija domājis par to arvien biežāk, un arvien vairāk viņam šķita, ka tā ir īstā vieta, kur apsvērt nākamo ceļa posmu. Sidnijs un Sofija bija pamanījuši, ka viņš ņem līdz lielo koferi. Atvadoties lidostā, Sofija norādīja uz viņa pasi. “Tu nekad neesi pieprasījis itāļu pasi,” viņa teica. Leilands noglāstīja galvu savai meitai, kura drīz kļūs par ārsti. “Neraizējies, es atgriezīšos,” viņš sacīja. Lidmašīnai paceļoties gaisā, viņš raudzījās lejup un domāja: divdesmit četri gadi. Un ko tagad?

Klandēja vilcienu riteņi. Totnemkortrouda, Gūdžstrīta, Vorenstrīta, Jūstona. Vēl četras pieturas līdz Belsaizparka stacijai. Vilciens sāka bremsēt. Šo staciju viņš pazina labāk par visām. Trīs gadus bija šeit iekāpis un izkāpis, kad dzīvoja *Belsize Retreat* viesnīcas mansardā un strādāja par nakts portjē, saņemdam bada algu. Kopš tā laika bija pagājis vairāk par četrdesmit gadiem. Viņš bija pazinis katru soliņu uz perona, katru reklāmu, gandrīz katru flīzi pie sienas un katru salaiduma vietu. Stacijas otrā pusē tolaik atradās divi *Cadbury's* šokolādes automāti, šajā pusē tikai viens. Pēdējā apmeklējuma reizē izkāpis šeit, viņš bija ieraudzījis, ka viens automāts ir sabojāts un karājas pie sienas greizi. Klusā, neredzamā veidā viņš bija zaudējis savaldīšanos. Sapnī bija piestiprinājis automātu pie sienas, kā nākas. Bet, kad promejot atskatījās, tas atkal karājas greizi.

Kad vilciens iebrauca Hempstidā, Leilands aizgainīja šīs atmiņas. Ar liftu uzbrauca augšā un izgāja miglainajā ielā. Laternu gaisma veidoja izplūdušu, palsu apdārzu. Viņš soļoja pa klusajām ielām, kofera ritentiņi tarkšķēja pa apaļakmeņu bruģi. Slīpi

iepretim Vorena Šona mājai atradās tējnīca, tēvocis precīzi pulksten četros allaž bija tur dzēris pēcpusdienas tēju. Leilands apsēdās loga nišā un paraudzījās uz māju. Gabalu nostāk no ielas tā tumša un klusa slējās starp kailiem augļu kokiem. Vai tiešām varēja būt, ka šī māja tagad pieder viņam? Vorens Šons bija to nopircis tolaik, kad četrdesmit gadu vecumā kļuva par orientālo valodu profesoru Orientālo un Āfrikas studiju koledžā. Daudzus gadus viņš bija pavadījis Austrumos – Beirūtā, Damaskā, Isfahānā un Jeruzalemē – un tika iecelts par vienu no jaunākajiem profesoriem. Tas notika togad, kad Leilands bija aizbēdzis no Oksfordas koledžas un patvēries *Belsize Retreat* viesnīcā. Viņš aizgāja apciemot Vorenu Šonu, bija vasaras nogale, mājā oda pēc svaigas krāsas, un grāmatu kastes ar svešzemju uzlīmēm vēl stāvēja neizkravātas. Tēvocis nejautāja, kāpēc viņš aizbēdzis no Oksfordas, un Leilands bija viņam par to pateicīgs. Klusībā bija cerējis, ka varēs apmesties pie tēvoča. Tomēr jau šajā pirmajā apciemojumā sajuta: šis vīrs grib dzīvot viens. Vēlāk viesnīcas mansardā gulēdams gultā, viņš apjauta, ka tas viņam patik. Un patiesībā patik arī kulties pa dzīvi vienam pašam. Raselskvērā viņš bija klausījies tēvoča lekcijas par arābu, persiešu un senebreju valodu un vēl tagad iztēlē redzēja, kā tēvocis pēc lekcijas auditorijā aizsmēķē vienu no savām ovāļajām ēģiptiešu cigaretēm. Lekcijas notika priekšpusdienā, Leilands pēc bezmiega nakts cīnījās ar nogurumu, tomēr gāja turp, un Vorens Šons, ieraudzījis viņu, īsi pamāja ar galvu. Reizi mēnesī Leilands apciemoja viņu mājās, abi dzēra tēju, un tēvocis stāstīja par Austrumiem.

Kādu dienu dzīvojamā istabā pie sienas karājās liela Vidusjūras karte. Leilands pēkšņi pateica, ka grib iemācīties visu Vidusjūras krasta valstu valodas. Tā bija spontāna doma, kas pārsteidza viņu pašu, un vēlāk viņam šķita, ka šī doma apkopo visu, kas viņam svarīgs, doma, kurā izpaužas visas dzīves alkas, kuras aizdzinušas viņu no Oksfordas. Vorens Šons bija iesmējies, paskatījies uz karti un tad brīdi raudzījies uz Leilandu. “Tas nav neiespējami. Manuprāt, tev izdotos. Sāc tūlīt. Neaizmirsti maltiešu valodu!”

Tagad Kenets Bērks kaimiņu mājā atvēra logu un, stāvēdams pie tā, aizsmēķēja cigareti; arī tās gailošajai oglītei, tāpat kā ielas laternām, miglā bija caurspīdīgs, balsens apdārzs. Viņš tur dzīvoja sen un pēdējos gados bija rūpējies par Vorenu Šonu. “Reiz viņš visu nokārtos,” tēvocis bija teicis, kad Leilands apciemoja viņu pēdējo reizi. Tieši Bērks bija piezvanījis uz Triesti un paziņojis Leilandam par Vorena nāvi. Tas notika jūlijā, drīz pēc tam, kad dakteris Leonardi bija noteicis Leilandam diagnozi. Sofija atrada viņu kravājam koferi. “Tu nebrauksi uz turieni,” viņa sacīja, “ne ar šādu diagnozi. Iedomājies, kas būs, ja ceļā tev uznāks lēkme.” Viņa saudzīgi apsēdināja Leilandu uz gultas malas un apskāva, kad viņš sāka drebēt. Pēc tam Sofija izkravāja koferi un pagatavoja kaut ko ēdamu. Pirms studijām viņa bija strādājusi par medmāsu, un pacienti mīlēja viņu par mierīgo, stingro izturēšanos, kas lika visām bailēm kļūt mazākām. Sofija piezvanīja Bērkam un, nepieciešamības spiesta, aizbildināja tēvu ar meliem. Pēc divām nedēļām pienāca vēstule no Vorena advokāta, kurš ziņoja, ka Leilands ir mantojis māju. Bezmiega naktī viņu pārņēma nepārvarama vēlēšanās vēlreiz redzēt to māju, izstaigāt istabas un pastāvēt pie Vidusjūras kartes. Gandrīz vai kā sapņa epizodē, kur vēlmes atceļ jebkuru realitātes pretestību, viņš paņēma mazu ceļasomu un aizbrauca uz lidostu. Ieejot tajā, viņam uzbruka galvassāpes, un viņš bija spiests steigties uz tualeti, lai izvemtos. Pēc stundas viņš atkal bija mājās. Sofija neko neuzzināja.

Un tagad viņš sēdēja šeit un skatījās uz tumšo māju. Tumša bija ne tikai māja; nedega arī lampas gar celiņu no dārza vārtiem līdz namdurvīm, lai gan agrāk bija degušas vienmēr. Tā bija tumsa pēc kādas dzīves beigām, tāda tumsa, kurā vairs nerit laiks. Vēlāk viņš visur iedegs gaismu un liks laikam ritēt atkal. Bet ne tūlīt. Viņš vēlreiz pasūtīja tēju un kaut ko ēdamu. Tagad, kad viņam atkal bija nākotne, viņš gribēja izšķērdīgi rīkoties ar laiku. Just, kā tas paiet, un pats nedarīt neko. Just, ka viņš, elpai aiztrūkstot, vairs neiet pretī beigām. Just, ka drīkst atlikt lietas un vēlāk to nenožēlot. Sava jaunā laika pirmo dienu viņš bija pavadījis uz

prāmja starp Triesti un Mudžu. Visu dienu uz šī prāmja, turp un šurp, turp un šurp. Trešajā reizē kasiere vairs neņēma naudu. “*Va bene!*” Dienas pēdējā reisā viņa apsēdās Leilandam blakus un aizsmēķēja cigareti. “Šis maršruts jums patīk,” viņa teica, izelpodama dūmus. “Katra reize ir kā pirmā,” viņš atsaucās. Kasiere pārsteigta paskatījās uz viņu. “*Veramente?*” Mirkli Leilands juta kārdinājumu izstāstīt par sevi viņai, šai svešajai sievietei, kurai ceļavējš pūta sejā matus. Abi izkāpa kopā un dažus soļus pa molu gāja viens otram līdzās. “*Ciao,*” viņa tad pateica, pēc brīža atskatījās un pamāja ar roku. Viņš bija apsēdies uz *Molo Audace* un šūpoja kājas. Kad attauvojās kāds kuģis, viņš turēja bikšu staras un kurpes uzplūstošajā ūdenī un noraudzījās, kā aļģes vijas ap potītēm.

Leilands samaksāja, pār ielu lēnām aizgāja līdz Keneta Bērka mājai un piezvanīja. Sāka riet suns. Apciemodams Vorenu Šonu, Leilands dažreiz bija redzējis Bērku dārzā, un abi bija pārmijuši skopu sveicienu. Saniknots cilvēks, arī ievainots, viņš bija nodomājis. Radās iespaids, ka Bērks izaicinoši vērš savu bālo seju pret pārējiem, kas visi ir viņa pretinieki. Tagad viņš – neskuvies, ar īsiem, spurainiem matiem – stāvēja durvīs un piemiegtām acīm vēroja Leilandu. “Ā, tas esat jūs,” viņš pēdīgi sacīja un atļāva viesim ienākt. Parādījās suns, bokseris, un ieņurdējās. Bērks turēja suni ciet. “Mierā, Billij,” viņš sacīja. Tieši Bērks bija atradis Vorenu Šonu. “Viņš bija nedrošs uz kājām, lasīt varēja vairs tikai ar lupu un tikpat kā neatstāja māju. Vairs negāja arī tepat uz tējnīcu. Es pirku viņam pārtiku un pieskatīju arī citādi. Gatavot ēdienu viņš vēl spēja. Viņam taču vienmēr bija patīcis gatavot. Bet tas notika arvien retāk. Es teiktu: viņam vienkārši bija gana, bija gana visa. Un tad vakaros vairs neiedegās gaisma. Es aizgāju turp un atradu viņu uz dīvāna zem segas, tur, kur viņš mēdza gulēt diendusu.” Bērks paskatījās pa logu uz tumšo māju. “Kā gan viena māja var izstarot tik daudz prombūtnes, tik daudz tukšuma. Viņš negribēja atdusēties ģimenes kapenēs Oksfordā, viņš gribēja, lai viņu kremē un pelnus izkaisa viņa dārzā. Es par to

parūpējos, man bija pilnvara.” Bērks brīdi klusēja. “*It kā manis nekad nebūtu bijis*, viņš teica, kad mēs par to runājām. Viņam piemita kaut kas maigs un arī kaut kas negants, radikāls. Bet to jau jūs noteikti zināt.” Bija dzirdami pulksteņa tikšķi, un ņurdēja suns. “Es pameklēju viņa papīros advokāta adresi, testamenta dēļ. Visu citu atstāju, kā bija, jo tad taču uzzināju, ka māju mantojat jūs.” Bērks sastomījās, un Leilandam mirkli šķita, ka ir sajūtama vilšanās. “Man viņš novēlēja savu skaidro naudu, diezgan daudz, viņš jau necik netērēja.”

Nu Bērks iedeva Leilandam atslēgas. “Kad uzzināju, ka atbrauksiet, es ieslēdzu apkuri. Ja jums kas vajadzīgs – es esmu šeit.” Viņš ar suni palika stāvam durvīs, kad Leilands gāja prom. Bērka stāja nebija noraidoša, tikai distancēta. Vajadzētu ilgu laiku, ja kāds apņemtos pārvarēt šo distanci.

2

Leilands atslēdza māju un iededza gaismu. Atstājis koferi priekšnamā, viņš vispirms iegāja dzīvojamā istabā. Vidusjūras karte vēl karājās turpat. Viņš apsēdās atzveltnī, no kura toreiz bija skatījies uz karti un izteicis nomoda sapni, kas pārsteidza viņu pašu. *Manuprāt, tev izdotos. Neaizmirsti maltiešu valodu!* viņš dzirdēja Vorenu Šonu sakām. *Nergghu naraw lil xulxin*, viņš bija pateicis uz atvadām; uz redzēšanos. Jau tajā pašā vakarā Leilands bija apsēdies Britu muzeja lasītavā, paņēmis *Encyclopedia Britannica* un izlasījis šķirkli par Maltu un tās valodu. Radusies no Magriba arābu valodas, vienīgā semītu valoda Eiropā, kā arī vienīgā semītu valoda, kas izmanto latīņu alfabētu. Bibliotēkā atradās veca gramatikas grāmata un bieza vārdnīca. Viņš lasīja kā drudzī, aizgāja pēdējais un nokavēja darbu viesnīcā. Nākamajā dienā viņš apstaigāja visus pilsētas antikvariātus, līdz atrada šo gramatikas grāmatu un vārdnīcu. Šajā mēnesī tā bija viņa pēdējā nauda, un nākamajās dienās bija jāpietiek ar viesnīcas brokastīm,

ko viņš saņēma savas maiņas beigās. Naktīs viņš sēdēja aiz letes un šķirstīja lapas stundu pēc stundas. Viesnīcas īpašnieks Džons Teilors apvaicājās par viņa grāmatām. “Malta? Vēl nesen tā piederēja mums, tur visi runā angļiski. Priekš kam tad mācīties maltiešu valodu?” Viņš vienkārši gribot to prast, Leilands atbildēja; vienkārši *prast*. “Vienkārši tāpat?” Vienkārši tāpat. “*I see*,” Teilors noteica un veltīja viņam savādu skatienu. Arī vēlāk Leilands šad tad bija dzirdējis šādus jautājumus. “Sardu valoda? Sardīnijā taču visi saprot itāļiski.” Viņš gribot dzirdēt, kā tā skan, Leilands bija sacījis, un gribot dzirdēt ne tikai *vārdu* skaņu, bet arī *cilvēku* skaņu, viņu dzīves skaņu.

Ar karti kaut kas nebija, kā nākas. Leilands iededza istabā visas lampas. Taču vaina nebija tur. Karte bija tik *klusā*. Par ģeogrāfisko karti to, protams, nevar teikt, un tomēr tas bija īstais vārds. Visa telpa bija klusa, visa māja, tāds klusums iestājas, kad ārā iziet kāds, kurš piepildījis telpu ar savu klātbūtni. Klusums, kas reizē ir arī tukšums. Karte, gar malām sen sadzeltējusi, šķita kā relikts no senseniem laikiem. Vai tikai tāpēc, ka viņš vairs nekad nestāvēs pie tās kopā ar Vorenu Šonu un neskaitīs valodas, kuru vēl trūkst? Vai varbūt karte bija tik klusa un mēma arī tāpēc, ka tai – kaut kādā ziņā, grūti pateikt, – vairs nebija vietas jaunajā, negaidītajā laikā, kurš sācies?

Parketam čīkstot, Leilands pa atvērtajām bīdāmajām durvīm iegāja darbistabā. Vorens Šons reiz bija teicis, ka negribētu iztikt bez šīs čīkstoņas, tā viņam atgādinot kādu dzīvokli Jeruzalemē, tur viņš neesot varējis paspert ne soli bez grīdas čīkstoņas. Uz rakstāmgalda un uz galdiņa pie lasāmatzveltņa atradās lielas lupas. *Retinitis pigmentosa* – tā sauca slimību, kas neapturami bija iznīcinājusi Vorena tikleni. Pie ekrāna ar palielinātajiem burtiem viņš nebija varējis pierast, šī ierīce nelietota gulēja zem grāmatu kaudzes. Viņam patika dārgs papīrs ar ūdenszīmēm, un viņš rakstīja ar tintes pildspalvu. *Vai nu tā, vai nemaz*, viņš mēdza sacīt. Leilands domāja par to, ko par Vorenu bija teicis Kenets Bērks: viņam esot piemītis kaut kas maigs un reizē arī kaut kas

negants, radikāls. Cik labi viņš bija pazinis savu tēvoci? Ilgus gadus Vorens vispirmām kārtām bija cilvēks Austrumos, allaž ceļā, visās tajās tālajās valodās gluži kā mājās, bezbailīgs par spīti politiskajiem nemieriem, un laiku pa laikam Oksfordā bija pienākušas pastkartes ar svešzemju markām un zīmogiem. Tēvs – sers Kristofers Šeldons Leilands, augsts ierēdnis valsts dienestā un strikts indiešu neatkarības pretinieks – šīs neatkarības dēļ bija saķīvējies ar dēlu. Tomēr vārdos neizteiktā veidā bija lepojies ar viņu un viņa pasaules pieredzi, un, kad Vorens Šons kļuva par profesoru, tika sarīkotas svinības.

Viņa mājā Leilands bija iepazinies ar divām sievietēm. Pirmā bija persiešu studente, ar kuru viņš sarunājās farsi valodā, atmiņas par šo studentu bija izbalējušas, galvenokārt Leilands redzēja viņu kā sievieti, kura bija atvērusi durvis un vēlāk pasniedza tēju, kā sievieti ar gariem, viļņainiem matiem un baltu seju ar asiem vaibstiem; viņa nēsāja garus apdrukāta zīda svārkus un lietoja parfīmu, kas attālināti smaržoja pēc vīraka. Tēvocis sekoja viņai ar skatienu, arī sarunas vidū. Pēc gadiem bija nozudusi gan viņa, gan priekšmeti, kas liecināja par viņas klātbūtni mājā. *Tagad es atkal dzīvoju viens*, bija teicis Vorens Šons, redzēdams izbrīnu brāļadēla sejā. Leilands lāgā neizprata, vai viņa balsī skan bēdas vai atvieglojums. Skaidrs bija tikai tas, ka par to viņš neteiks vairāk ne vārda. Tikai tad, kad Leilands jau dzīvoja Triestē un ieradās ciemos Londonā, Vorena Šona durvis atkal atvēra sievieti, pāri par četrdesmit gadiem, apgērbs korekts un bezkrāsains, britu balss ar kundzisku intonāciju; un Vorens Šons, kurš ar biežajiem brillu stikliem un nosirmojušiem matiem tagad izskatījās kā vecs zinātnieks, šķīta nopriecājamies, kad viņa izgāja no istabas. *Tagad es atkal dzīvoju viens*, viņš sacīja Leilanda nākamajā apmeklējumā pēc diviem gadiem. Protams, Leilands nodomāja, nevar taču droši zināt, ka šie vārdi ir tieši tādi paši kā pirmajā reizē. Taču viņam patika tā domāt, patika noteiktība un vieglā spītības pieskaņa šajos vārdos, un grūti izskaidrojamā

veidā Vorenam pietāvēja tas, ka viņam bija iespējams piedzejojot vārdus, kas skan kā piedziedājums.

Leilands vilcinādamies apsēdās pie rakstāmgalda. Kenets Bērks tur bija nolīcis pienākušo pastu – vairākas vēstules un paku ar grāmatām. Leilands pastūma to visu malā; tam bija jāpagaida. Nu viņa skatiens pievērsās plakanajai okerkrāsas paciņai ar ēģiptiešu cigaretēm. Tādas varēja nopirkt vienīgi Slounskvērā, un Vorens parasti bija pircis tās vairumā. Arābu uzraksta zīmes bija pirmās arābu zīmes, ko Leilands dabūja redzēt. Reiz Vorens, atbraucis ciemos uz Oksfordu, izņēma paciņu. Leilands tolaik vēl negāja skolā, bet jau sen prata lasīt. Kā noburts viņš skatījās uz svešajām rakstu zīmēm. “Vai tu māki to lasīt?” viņš jautāja. Vorens pamāja ar galvu. *Sukun*, viņš skaļi izlasīja un paskaidroja, ka tas nozīmē “miers”. Tas bija maģisks mirklis, kurā Leilands, neizteikdams to vārdos un nespēdams izteikt pat domās, jūta, ka sākas kaut kas jauns, jauna dzīves melodija. Vorens acīmredzot bija to pamanījis, jo pēc pāris dienām pa pastu pienāca tabula ar arābu alfabētu un gariem komentāriem par to, kā izrunājamās skaņas. Leilands vingrinājās un vingrinājās, un pēc nepilnas nedēļas jau pārvaldīja šo rakstību. Zīmes un vārdi, arvien vairāk zīmju un vārdu – galvenais bija *tas* un nekas cits.

Tagad viņš izņēma no paciņas cigareti, aizsmēķēja to un vilka sažuvušās tabakas dūmus dziļi plaušās, līdz apreiba galva. Viņš aizvēra acis. Viss, kas viņam jebkad bijis svarīgs – tie bija vārdi. Kaut kas eksistēja pa īstam tikai tad, ja tika nosaukts vārdā un pārrunāts. To viņš nebija izvēlējis, tas bija noticis ar viņu jau pašā sākumā. Bieži viņš bija vēlējis, kaut varētu bez vārdiem būt pie lietām – pie lietām un cilvēkiem, un jūtām, un sapņiem, – un tomēr allaž atkal iejaucās vārdi. Viņš kaut ko piedzīvojot tikai tad, ja piedzīvojums esot ietērpts vārdos, tā viņš dažreiz sacīja, un ļaudis tad skatījās uz viņu neticīgi. Vienīgi ar Līviju viņam nekad nebija vajadzējis vārdus.

Kenets Bērks bija iztukšojis un izslēdzis ledusskapi. Virtuves skapīšos atradās konservi un cita pārtika. Pie traukiem un pie

galda piederumiem atvilktnēs bija pielipušas ēdiena druskas, ko Vorens vairs nebija spējis saredzēt. Dvieļi vannas istabā droši vien bija tie paši, kuros viņš slaucījies pēdējo reizi. Leilands piegāja pie loga. Migla bija sabiezējusi, no Bērka mājas saskatāmas vairs tikai aprises. Ko viņš te meklēja? Kāpēc bija iedomājies, ka šajā mājā, kas par spīti visiem apciemojumiem bija un palika sveša māja, spēs iegūt skaidrību par savu turpmāko dzīvi? *Welcome home, Sir*, viņš dzirdēja sakām lidostas darbinieku. Tas bija izklausījies tik īsti. Kāpēc visas izjūtas ir tik gaistošas, kāpēc nekas nav pastāvīgs.

Leilands nekad nebija bijis augšstāvā, tā bija pasaule, kas piederēja tikai un vienīgi Vorenam Šonam. Kāpēc gan bija grūti uzkāpt pa kāpnēm un ieiet šajā pasaulē, kāpēc tas saistījās ar kaut ko aizliegtu, ja jau Vorena vairs nebija? Pakāpieni zem izmīdītā paklāja čikstēja. Margu laka bija nodilusi no pieskārieniem. Leilanda pēdējā apciemojumā Vorens bija kāpis lejup pa kāpnēm, pieturēdamies pie margām ar roku, Leilanda skatiens bija pievērsies daudzajiem tumšajiem vecuma plankumiem, un tēvocis pamanīja šo skatienu. Kad abi vēlāk dzēra tēju, viņš laiku pa laikam noglauda plankumaino plaukstu virspusi – šķietami nevilšus. Nesen Beirūtā esot nomiris vecs draugs, Vorens stāstīja. Viņš esot gribējis aizlidot turp un jau ieradies lidostā, kad uzzinājis, ka iekāpšanas karte jāizdrukā elektroniski, un to viņš neesot mācējis. “Es aizbraucu uz mājām,” viņš teica, “un izmetu lidmašīnas biļeti. Ar to ir cauri, es nodomāju, un cauri ir ne tikai ar lidošanu. Bet agrāk es taču tiku galā ar visu, ar visu.”

Durvis uz pirmo istabu stāvēja vaļā, un Leilands iededza gaismu. Tā bija Vorena guļamistaba. Līdzās grāmatām uz naktsгалdiņa atradās lupa. Vērdsverts, Kolridžs, T. S. Eliots. It kā vecumdienās viņš pēc Austrumu valodu universā pavadītas dzīves būtu gribējis pārliecināties par savu dzimto valodu, nodomāja Leilands. Tomēr kā pēdējo Vorens nebija lasījis dzeju. Otrajā, nelietotajā gultā uz segas bija nolikta cita grāmata, atvērta, ar lappusēm uz leju: Toma Kortnija *Dear Tom* ar apakšvirsrakstu: *Letters From Home*. Leilands satraukts paņēma to. Jā, tā patiesi

bija Toma Kortnija grāmata, aktieris bija publicējis vēstules, ko māte sūtījusi viņam no Hallas uz Londonu, kur viņš studēja un vēlāk apmeklēja aktiermākslas skolu. Un piedevām viņš stāstīja par savu dzīvi un par vecāku dzīvi. Toms Kortnijs. Līvija bija iemīlējusies viņā līdz ausīm. Drīz pēc tam, kad Leilands bija iepazīsies ar Līviju, kādā mazā, noplukušā Naitsbridžas kinoteātrī rādīja *The Loneliness of the Long Distance Runner* – Kortnija pirmo filmu no agrīnajiem sešdesmitajiem gadiem, tajā viņš tēloja dumpīgu puisi, kurš, nonācis jauniešu cietumā, pretojas tādējādi, ka skrien ātrāk par visiem. Kad iedegās gaisma, Līvija vienkārši palika sežam, un abi noskatījās filmu otrreiz. “Tā būtu varējis notikt arī ar mani,” prમેjot sacīja Leilands, dodams mājienu par filmā redzēto cietumu. “*Ma che dici,*” Līvija iebilda; ko tu runā. Viņa aplika roku Leilandam ap vidukli. To viņš juta arī patlaban, sēdēdams uz Vorena Šona gultas un šķirstīdams grāmatu.

Kortnija teikumiem bija liriska skaņa, un šo poēziju tiem piešķīra neuzbāzīgā, mierīgā precizitāte, kam bija svešs jebkas mākslots un manierīgs. Kā allaž, kad Leilandam patika teikumi, viņš lasīja tos skaļi un ieklausījās to ritmā, skaņu ritmā, nozīmju ritmā un veidā, kā abi ritmi savijas kopā. Pēc brīža viņš pamanīja, ka dara vēl kaut ko citu, ne tikai bauda vārdu skanējumu: šos teikumus viņš pār vienpadsmit gadu attālumu lasīja priekšā Līvijai. Viņa sievai bija īpašs veids, kā klausīties viņā, tāds koncentrēšanās veids, kas spēja Leilandu apburt un iekvēlināt pat vēl pēc divdesmit gadiem. Triestes mājā abi mēdza apsēsties uz kāpņu augšējā pakāpiena un sarunāties par vārdiem, par vārdu nozīmi, par to, kā tie būtu pārtulkojami vāciski, angļiski, itāļiski, franciski, dažreiz arī Triestes izloksnē. Un tagad, staigājot šurpu turpu Vorena Šona guļamistabā un izrunājot Toma Kortnija vārdus, viņam šķita, ka Līvija ir tepat, kā toreiz uz kāpnēm, sieviete, ar kuru viņš dalījis dzīvi, dalīdams ar viņu savus vārdus.

Līdz lejā iezvanījās telefons. Viņš mēģināja to nedzirdēt, mēģināja pasargāt sevi un kļūt nesasniedzams, iztēlodamies Triestes mājas kāpnēs un atsaukdams atmiņā Līvijas parfīma smaržu, kas

viņam bija sevišķi patikusi tad, kad sajaucās ar viņas cigaretes dūmiem. Taču telefona zvanīšana bija varenāka par viņa atmiņas spēku, un Toma Kortnija vārds pēkšņi zaudēja savu burvību un skanēja dobi un sveši tukšajā mājā. Zvanīšana mitējās. Leilands nolika grāmatu atpakaļ tāpat, kā bija to atradis, mazliet tā, it kā, nezinādams iemeslu, gribētu padarīt par nebijušu to, kas nule noticis, vai it kā gribētu glabāt to kā noslēpumu, kā noslēpumu no sevis paša. Tad viņš izslēdza gaismu.

Arī abas pārējās istabas bija guļamistabas, tur bija atzveltņi un pilni grāmatplaukti. Leilands atlaidās gultā mazākajā istabā ar slīpām griestu sijām. Biezās miglas dēļ tumsa aiz loga atgādināja polsteri, taksometra pazīstamā rūkoņa skanēja tā, it kā motors būtu ievīstīts segā. Viņš izelpoja kā cilvēks, kurš beidzot sasniedzis ceļamērķi. Pēc brīža viņš sajuta migrēnas priekšvēstnešus. *Migrēna, tā ir tikai migrēna*. Viņš nokāpa lejā virtuvē un iedzēra tableti. Rūgtā garša, ko viņš noskaloja ar ūdeni, bija kā solījums pret pulsejošām sāpēm. Telefons viņa kabatā izdvesa dzidro, pilošo skaņu, un viņš izlasīja: *Circle Line – two minutes delay at Gloucester Road*. Ērmoti, taču viņš jutās vilies, ka dzird šo signālu šeit, Londonā, kur tas ir īsti vietā, nevis Triestē uz *Molo Audace*, kur tas bija kā ilgu signāls. Viņš apjucis apsēdās dzīvojamā istabā un gaidīja, kad iedarbosies tablete. Pēc astoņpadsmit, deviņpadsmit minūtēm laiks sašaurināsies līdz tagadnei, mierīgai, skaidrai tagadnei, aiz muguras – maiga aizmiršana, priekšā – patīkama vienaldzība, ko var noturēt par sirdsmieru. Domās iestāsies klusums, visas bailes būs novērstas. Gadījās, ka tableti viņš iedzēra arī bez iemesla. Viņa ārsts, dakters Ivančičs, to zināja un neko neteica.

Glosterrouda. Stacija, pie kuras atradās Haringtongārdensas dzīvoklis, kur viņš bija dzīvojis kopā ar Līviju un nēsājis pa istabām mazos bērņus, klusi pie sevis murminādams teikumus no tulkojumiem. Piecus gadus viņi bija iekāpuši un izkāpuši šajā stacijā. Savu nākotni bija iztēlojušies Londonā arī turpmāk. Taču tad naktī iezvanījās telefons, zvanīja ilgi un skaļi viņu taupīgi

mēbelētajās, augstajās istabās, un drīz pēc tam viņi dzīvoja Triestē. Bija pagājis ilgs laiks, līdz viņš tiešām spēja tam noticēt. Arī tagad, šajā mirklī, toreiz sākusies jaunā tagadne viņam šķita nereāla.

Tablete sāka iedarboties. Leilands ieslēdza televizoru. Kad Vorenam Šonam bija zudusi vēlēšanās ceļot, viņš lika uzstādīt antenu, ar kuru varēja uztvert pārraides no visas pasaules. Pašā pēdējā reizē viņš bija izraudzījies *BBC* ziņu kanālu. Leilands klausījās. Pēc brīža pamanīja, ka lielāku uzmanību pievērš nevis ziņām, bet gan vārdiem, kuros tās formulētas. Vai tā tiešām bija viņa valoda, tā pati, uz kuru viņš lielākoties tulkoja? Vārdi bija kā formulas, kā tukšas vārdu čaulas, iepriekš apspriesti redakciju kabinetos un padarīti pakļāvīgi, tie pakļāvās visiem iespējamam politiskā korektuma noteikumiem un tādējādi kļuva nedzīvi un sterili, bez jutklības, asprātības un krāsas. Un formulējumi bija allaž vieni un tie paši, allaž vieni un tie paši. Leilands atnesa grāmatas no Vorena Šona naktsгалdiņa, nogrieza televizoram skaņu un lasīja. Kas tā bija par atšķirību!

Nākamajā kanālā risinājās diskusija. Tagad Leilandam traucēja ne vairs tukši formulējumi, bet gan kaut kas cits, vaina bija intonācijā, un, lai gan šī nepatika viņam bija pazīstama, īstais vārds atradās tikai pēc brīža: runātāji *valstijās* vārdos, šķita tik smīgi vērtāties tajos kā dubļos, briti – vizīgos, pārspilētos un uzpūtīgos dubļos, *you know, you know*, amerikānis – trokšņainos, skārdainos dubļos, kas pleta viņa muti arvien platāku, *okay, okay*, un tīrā laime, ka piedalījās arī indiete, profesore, kura runāja izsmalcinātā angļu valodā, izsmalcināti un precīzi, ar vieglu ārzemnieces distanci, mazliet tā, it kā runātu latīniski.

Leilands pārslēdzās uz vācu un franču kanāliem. Tās bija valodas, ar kurām augusi viņa māte. Viņa vēlējās, lai dēls līdzās angļu valodai apgūst arī tās, un tāpēc viņš pašsaprotami un bez pūlēm bija izaudzis ar triju valodu vārdiem. Ar māti tie bija vācu vai franču vārdi, ar tēvu – angļu. Tāpat bija arī tad, kad viņi sarunājās trijatā. Ar sapnim līdzīgu pašpaļāvību nāca īstie vārdi,

un šis īstums nozīmēja, ka tie saskan ar viņu savstarpējām jūtām. Runāt ar tēvu vāciski vai pat franciski nozīmēja dumpošanos, un pretī bija gaidāms slīpētu britu vārdu birums. Ar māti – valodas izvēle, tā teikt, bija temperatūras jautājums; nevis tuvuma, bet gan tuvuma veida jautājums. Gadījās, ka abi iesāka aplami un teikuma vidū nomainīja valodu, ja to prasīja noskaņojums. Kad māte ar saviem pārlieku korektajiem, mazliet stīvajiem angļu vārdiem – kuros, kaut gan viņa pret to cīnījās, bija saklausāms vācu akcents – vērsās pie tēva, bija jūtams tuvums un lojalitāte. Bērnam tie bija dārgi mirkļi. Auksti kļuva tad, ja uz tēva augstprātīgo britisko toni māte atbildēja ar franču vārdiem, kas bija kā dūrieni ar zibsnīgu floreti. Tādās reizēs šķita, ka abi stāv viens otram pretim kā pilnīgi svešinieki: valsts dienesta jurists Eštons Čāndlers Leilands un Lidija Sartoriusa, kura Magdalēnas koledžā pasniedza vācu un franču literatūru. Un tā dēļ jau agri iemācījās saprast, ka vārdi nav jūtu ārējais ietvars un nav arī vienkārša jūtu izpausme prastā nozīmē, bet ka jūtas ir *tajos*, tieši tajos un atklājas to skaņā.

Pēc tam kad māte gāja bojā, vācu un franču vārdi uz brīdi pazuda no Oksfordas mājas. Tad ieradās Menanna Somerfelda, *au-pair* meitene no Vogēziem, kura rūpējās par mājsaimniecību un arī prata abas valodas. Viņa labi izturējās pret zēnu, un tēvs pieņēma viņu pastāvīgā darbā. Dažreiz, kopā sēdēdami virtuvē, viņi sarunājās franciski, retāk vāciski. Taču tas vairs nebija tāpat, kā ar māti, ne tuvu. Valodas – arī to zēns iemācījās saprast – bija kaut kas vispārējs; tajās runāja visa pasaule. Un tomēr tās ikreiz bija arī kaut kas īpašs, unikāls, atkarībā no tā, ar kuru tu tajās sarunājies.

Nākamā televīzijas pārraide bija no Vīnes. Tur bija uzaugusi Līvijas māte, pirms aizprecējās uz Triesti, un viņa bija gādājusi, lai meita iemācās vācu valodu tikpat labi kā itāļu. Leilands izslēdza televizoram skaņu, aizvēra acis un atsauca atmiņā Līvijas vācu balsi, kurā tikko manāmi jautās austriešu dziedošā pieskaņa, daudz mazāk nekā nupat televīzijas balsīs, tiešām tikko manāmi,

un to varēja sadzirdēt, tikai uzmanīgi ieklausoties. Leilandam labāk patika viņas itāļu balss, varbūt arī tāpēc abi lielākoties bija sarunājušies itāliski. Tik liela enerģija bija šajā balsī, visos pat-skaņos, ko viņa pastiepa un izdziedāja, tik dzirkstošs dzīvīgums un pāri plūstošs dzīvesprieks, pat ja runa bija tikai par elektrības rēķinu vai par viņas *Alfa Romeo* saplīsušo izpūtēju. Tagad bija pagājuši vienpadsmit gadi, kopš šī balss apklususi, un atmiņas vēl arvien atņēma viņam elpu.

Viņš ieslēdza kādu itāļu kanālu. Ziņu diktore ar skanīgo, pat gandrīz spalgo balsi sēdēja aiz stikla galda, sakrustojusi kājas, un lasīja ziņas no lapas, it kā būtu ciemos pie skatītājiem un lasītu tiem priekšā vēstuli. Tā pati diktore, kas pirms pāris dienām; un pēkšņi, it kā iegrimdams sevī par vienu pakāpienu zemāk, lejup atmiņas gaitenšos, Leilands sēdēja Triestē, blakus savam dēlam pie televizora. *Karamelšpilgtas*, teica Sidnijs. Kas? Studija, viņas kleita, viņas balss, visa pārraide. Abi pasmējās par izdevušos vārdu, tā bija pirmā reize kopš ilgiem laikiem, kad Leilands redzēja Sidniju smejamies; pēc tam kad viņš bija kļuvis par tiesas referendāru, pār viņa seju krita ēna. Taču Sidnijs priecājās ne tikai par jaunradīto vārdu, bet arī par faktu, ka tēvs atkal ir atpakaļ dzīvē, un viņš pēkšņi piecēlās kājās, pieliecās un apskāva tēvu. Leilands sajuta viņa rokas un raupjo, rugājaino vaigu un, kad atkal atgriezās tagadnē, ziņu pārraide bija beigusies.

Viņš izslējās un tad nolika uz priekšu, tuvu ekrānam. Pār-raidē, kuras sākumu viņš bija palaidis garām, videokamera veda pa viduslaiku pilsētu. Angļu izkārtnes, un tad pēkšņi maltiešu vārdi: *marsa* – osta; *knisja* – baznīca; *mbarrat* – slēgts; *miftuħ* – atvērts. Valleta, Maltas galvaspilsēta. Viņš pazina ieliņas, ēkas, laukumus. Bija pagājuši četrdesmit trīs gadi. Vairāk nekā gadu viņš bija krājis naudu no *Belsize Retreat* viesnīcā nopelnītās algas, lai varētu doties šajā ceļojumā. Mazītiņa viesnīcas istabiņa, smacīga un skaļa, sviestmaize un kafija, nekam vairāk tur nepietika. Tolaik viņš jau prata izlasīt vienkāršākus teikumus maltiešu valodā. Taču, kad viesmīļi sarunājās savā starpā, viņš nesaprata

tikpat kā neko. Un ar viņu tie runāja angļiski. Gulēdams gultā savā tveicīgajā istabā, viņš jautāja sev, ko gan ir gaidījis. Viņš bija gājis garām kādai valodu skolai un apvaicājies, cik maksātu maltiešu valodas kursi. Viņš nevarēja atļauties pat ne tikai uzturēšanos Valletā. Kafejnīcā, sēdēdams pie galdiņa, uz kuras kāds bija atstājis maltiešu avīzi, viņš pēkšņi vairs nezināja, ko īsti grib. Leilands paraudzījās uz Vidusjūras karti, kas līdzās televizoram karājās pie sienas. Par šo karti, kam malas tagad sadzeltējušas un mazliet saritinājušās, viņš bija domājis tajā maltiešu kafejnīcā un pēkšņi vairs nebija izpratis savu nomoda sapni, savu valodas sapni. Vakarā pēc trim dienām viņš sēdēja Londonas metro vagonā. Nu sapnim atkal bija jēga. Viņš nesaprata, kā tas var būt, taču tā tas bija.

Vorenam Šonam viņš nebija stāstījis par savu ērmoto ceļojumu. Kaut gan Vorens varbūt bija vienīgais, kurš būtu sapratis. Tolaik, kad radās jautājums, vai Leilandam kopā ar Līviju un bērniem pārcelties uz Triesti, viņš bija izstāstījis Vorenam par savām šaubām. “Bet tur tu taču nonāksi tieši savā sapnī!” tēvocis bija iesaucies. “*No tube,*” Leilands bija atteicis. Tas izklausījās kā joks, taču Vorens raudzījās uz viņu un zināja, ka tas nav joks; viņš saprata, ka runa ir par daudz ko vairāk. “Es saprotu,” viņš pēc pauzes sacīja. “Tu gribi tur lejā, *underground*, sēdēt vilcienos un stāvēt uz eskalatoriem, un reizē gribi sapņot par visām valodām – un tas ir *viss*, ko tu gribi. Varbūt vēl arī naktīs sēdēt viesnīcas reģistratūrā un tulkot, bet citu neko. Un tagad ir ieradusies šī fantastiskā sieviete, ar kuru tu mani iepazīstināji, un velk tevi prom uz Triesti, kur patiešām tiek runāts šajās valodās. *And now you are upset.* Tā taču ir, vai ne?”

Nākamajā kanālā rādīja filmu, kuras darbība risinājās Triestē. Osta, *Piazza Unità d'Italia*, kanāls, uz kuru pavērās skats no viņa dzīvokļa. Leilands apturēja kadru. “Dzīvot pie kanāla – tas varbūt patiktu arī man,” Līvija mēdza teikt. Vai tāpēc Leilands bija noirējis to dzīvokli? Vai bija tajā ievācies bez viņas un tomēr ar viņu? Leilands ļāva filmai turpināties, bet nesekoja darbībai.

Slimnīca, kurā strādāja Sofija. Videokamera pievirzījās tai tuvu klāt. Viņš atkal apturēja kadru. Jaunā sieviete, kura iznāca pa durvīm, protams, nebija viņa meita; bet būtu varējusi būt – vaļējā baltā uzsvārcī, ar plandošiem matiem un enerģisku soli. Ar šo soli viņa dažreiz bija piecēlusies un izgājusi ārā, kad viņš maltītes laikā atkal bija skaļi prātojis par kādu vārdu. Sofijas sejā bija lasāms, kā viņa nolād tēva diktatorisko atdošanos vārdiem. Tēvs, kurš vienmēr ir tikai vārdos, vienmēr tikai vārdos un nekad ne īsti šeit, ne pilnībā klātesošs. Taču tad viņa piepeši ieteica kādu spožu tulkojuma variantu, kurš viņam pašam nebūtu ienācis prātā. Medicīnas māsa: vai tas bija protests pret visiem šiem vārdiem un grāmatām, pret tādu pasauli, kurā reālās lietas, arī reālās ciešanas, asinis un brūces netiek izteiktas pietiekami skaidri? Kad Sofija aizbēga, viņa nereti uzrāpās augstajā ciedrā aiz mājas, kāpelēja augšup lejup, it kā teikdama, it kā teikdama pati sev: ir taču arī cita dzīve, ne tikai tā, kurā jāatdodas vārdiem, kāda ļoti dzīva, varena dzīve, dzīve ar muskuļiem, ar stiprām rokām, ar sveķu smaržu, dzīve ar vēju sejā un ar nobrāztiem ceļgaliem. Tagad raudzīdamies uz apturēto televīzijas kadru, Leilands domāja, ka pacienti mīl Sofiju tieši par šo kluso dumpīgumu, viņi neko par to nevar zināt, bet varbūt viņiem tomēr ir nojauta, viena no tām nojautām, kuras tev var būt, lai gan tu neko nezini; tas varētu izskaidrot, kāpēc viņi tik iecietīgi samierinās ar dažu bardzības lēkmi, kas Sofijai var uznākt, un tad viņa savā baltajā uzsvārcī izskatās pēc nepielūdzami komandējošas medmāsas kādā frontes lazaretē, varbūt pat ar ieroci rokā. Senāk pacienti dēvēja viņu par *La Rossa*, jo viņa valkāja sarkanās pusgarās zeķes. Visi vēlējās, lai Sofija pēc iespējas ilgāk uzkavējas viņu palātā.

Leilands izslēdza televizoru. Klusā apkures šņākoņa padarīja klusumu vēl jūtāmāku. Tas bija klusums bez Triestes. Protams, šis teikums bija bezjēdzīgs: klusums nevar būt nedz ar kādu pilsētu, nedz bez tās. Un tomēr vārdi trāpīja precīzi: klusums bez Triestes. Viņš vilcinādamies sastādīja Sidnija un Sofijas numurus un nospieda atvienošanās taustiņu, pirms atskanēja izsaukšanas

signāls. Īstie vārdi šobrīd neizdotos; pa telefonu tie izdevās reti. Viņa skatiens pievērsās grāmatām no Vorena Šona naktsгалdiņa. Mirkli viņš juta kārdinājumu uznest tās atpakaļ augšstāvā – padarīt savu iejaukšanos par nebijušu un nolikt visu vietā, kā pirmīt Toma Kortnija grāmatu. Tomēr viņš atstāja tās turpat. Virtuvē padzērās ūdeni no tās pašas glāzes kā iepriekš. Kāpēc ar glāzi nebija tādas vilcināšanās kā ar grāmatām? Kas tā par savādu atšķirību starp ūdens glāzi un grāmatu?

Viņš piegāja pie loga. Miglā bija atvērusies plaša, un tagad viņš redzēja, ka Kenets Bērks vienīgajā apgaismotajā istabā spēlē čellu. Patiesībā Leilands redzēja tikai nošu pulti, čella apakšējo daļu un roku, kas vilka lociņu šurpu turpu. Lāgiem, kad pirksti aizslīdēja augstās pozīcijās, Bērks noliecās zemu uz priekšu, un tad redzeslaukā parādījās stūrainā galva ar spurainajiem, sirmajiem matiem. Leilands labprāt būtu zinājis, ko viņš spēlē – kāda mūzika piestāv šim cilvēkam, kuram nepieciešama tik liela distance, tik daudz brīvas telpas ap sevi.

Guļamistabā ar slīpajām griestu sijām gulta nebija uzklāta. Leilands izkravāja nepieciešamāko, vannas istabā nomazgāja seju un palīda zem segas. Līdzeklis pret migrēnu nebija iedarbojies tik labi kā parasti. Pēc brīža viņš piecēlās un vannas istabā norija otru tableti. Kad miegs nenāca tik un tā, viņš devās lejup uz tumšo dzīvojamo istabu, ieslēdza mazo lampu un klausījās apkures šņākoņā. Klusums bez Triestes, kas vēl nebija pārvērties par klusumu Londonā. Klusums starp visu, klusums bez vietas. Vorena Šona darbstabā stāvēja Leilanda mazais kofērītis. Viņš aizgāja turp, izņēma divas biezas mapes un nolika tās savā priekšā uz rakstāmgalda. Viņa vēstules Līvijai, kuras viņš bija sācis rakstīt pēc Līvijas nāves. Viņš iededza lampu, atvēra pirmo mapi un lasīja to, ko septembrī bija uzrakstījis saviem bērniem kā pavadvēstuli.

*Mana mīļā meita, mans mīļais dēls,
šīs ir manas vēstules Līvijai, kuras esmu rakstījis visus daudzos
gadus kopš viņas nāves. Tas nav tā, kā varbūt varētu likties: ka es*

klusībā neesmu atzinis viņas nāvi, ka slepenībā esmu to noliedzis. Šīs vēstules nebija domātas tam, lai vēl pēc nāves noturētu viņu pie dzīvības. Tas bija citādi: rakstīt viņai bija veids, kā rakstīt sev pašam. Kopš tās nakts, kurā mēs viņu toreiz atradām, es bieži jutu vajadzību sarunāties ar sevi un precīzos vārdos tikt skaidrībā par to, ko es domāju, jūtu un gribu. Kaut ko no tā esmu izteicis skaļi – jums un citiem. Taču tāda izteikšana nav man īsti palīdzējusi: mans teiktais jau pusvārdā skanēja aplami vai, ja ne aplami, tad tomēr pārlietu vienkārši. Citu klātbūtnē runājot par sevi, cilvēks nekad nepasaka tieši to, ko patiesībā vēlētos pateikt: pat ja viņš to neapzinās, viņu bremsē rēķināšanās – vai nu rēķināšanās ar savu vārdu iespaidu uz citiem, vai rēķināšanās ar to, kā viņš šo vārdu rezultātā izskatīsies citu acīs. Un pēc tam cilvēks nevis ir ticis lielākā skaidrībā par sevi pašu, bet gan cīnās ar tiem iespaidiem, ko viņa vārdi atstājuši uz citiem. No otras puses, es stomījos arvien biežāk, iekšēji sarunādamies ar sevi, iesāktas domas neatrada turpinājumu, izpratnes nekļuva vairāk, viss palika fragmentārs, pilns ar atlūzām, kuras nesaderēja kopā. Tad es sāku skaidrot Līvijai, kā man klājas. Viņa taču arī dzīvē bija mana uzticības persona, tā, kura vislabāk prata mani uzminēt. Tomēr pārāk ātri pagaisa viss, kamēr tas eksistēja tikai manās mēmajās un neredzamajās domās, un aizvien biežāk man radās sajūta, ka svarīgi ir raudzīties plašāk, tik plaši, lai es spētu kopumā un visā dziļumā izprast, kas esmu.

Ikreiz, iesākot vēstuli, es apņēmos neizlikties nedz viņas priekšā, nedz savā priekšā, lai tas maksātu, ko maksādams. Tiem bija jābūt caur un cauri godīgiem aprakstiem, un dažreiz, sēžot pie baltas lapas, man šķita, ka nekas nav grūtāk par to: būt godīgam, būt bezbailīgam un godīgam. Bija atbrīvojoši just, ka es spēju atvērties, kā nebiju darījis vēl nekad. Es atvēros viņai un tajā pašā iekšējā kustībā arī sev pašam. Varētu gaidīt, ka pats sev var atvērties bez aplinkiem un bez apkārtceļa, jo pats sev tu taču esi vistuvākais, tā tu domā. Un kādēļ vispār būtu nepieciešama piepūle, lai atvērtos, ja, pateicoties īpašajam tuvumam ar

sevi pašu, vajadzētu būt tā, ka sev un priekš sevis tu esi absolūti nenoslēgts?

Es varēju nesargājoties atklāties Līvijai, jo nebija jābaidās, ka tādējādi traucēšu vai pat nobiedēšu viņu. Un tomēr tas bija gluži citādi, nekā runāt ar bezjūtīgu un mēmu sienu vai ar pilnīgi svešinieci, gar kuras izjūtām man nav nekādas daļas. Klausītājai vajadzēja būt Līvijai. Maniem vārdiem bija jāsasniedz viņas gars un jārada tur sapratne, un tikai tad, kad šī sapratne kļūtu gana liela, man rastos sajūta, ka es spēju saskatīt to, kas ir manī.

Mani ir nodarbinājusi doma par šo vēstuli iznīcināšanu. Jo tās bija manas dzīves vadlīnija, kas patiesībā attiecās vienīgi uz mani. Taču tad tas man šķita nežēlīgi, kaut gan es nemācētu pateikt, kādā ziņā. Un tā nu es atdošu tās jums abiem – lasīšanai un saglabāšanai. Lai to saturs palīdz jums saprast, kāpēc es rīkojos tā, kā rīkojos, visos daudzajos gados pēc Līvijas nāves un arī sava mūža nogalē.

Papā

Viņš aizvēra mapi un nodzēsa gaismu. Otrā tablete iedarbojās, pulsējošās sāpes pierima. Keneta Bērka mājā visi logi bija tumši. Leilands atstāja dzīvojamā istabā ieslēgtu mazo lampu un augšstāvā atkal apgūlās zem segas. Bērniem pagaidām nebija vajadzējis izlasīt viņa vēstuli. *Bet cik tur trūka*, viņš nodomāja pirms iemigšanas, *cik tuvu es tam biju.*

3

“How much time?” Leilands uztrūkās no miega, pārvilka ar plaukstu pār seju un apsēdās uz gultas malas. Dzirdēja sevi vēlreiz sakām vārdus, ko bija izrunājis miegā. Tie bija bailpilna sapņa vārdi un reizē arī atmiņu vārdi. Tie bija skanējuši raupji un bezpalīdzīgi, kā no tāda cilvēka mutes, kurš sen vairs nav runājis. Tie bija vienīgie vārdi, kurus viņš bija atradis tajā šausmīgajā mirklī

un nopriecājies, ka torīt daktera Leonardi kabinetā pie atvērtā loga, aiz kura lapotnēs šalca spēcīga negaisa lietus, prātā vispār ienāca kaut kādi vārdi.

Tagad viņš vannas istabā ilgi mazgāja seju un pēc tam devās lejup uz virtuvi. Kenets Bērks tur bija atstājis burciņu ar kafiju, cukuru un kārbu ar cepumiem. Kamēr sila ūdens, Leilands dziļvojamā istabā atvēra logu un ļāva, lai seju skar mitrais miglas gaiss. Šis logs un šī migla – tas bija tagad, tā bija tagadne, un šī tagadne bija stiprs aizsargvalnis pret to citu logu, pret negaisa lietusgāzi un atmiņu šausmām. Viņš satvēra loga rokturi. Šajā reizē nebija nepieciešams pieturēties pie tā kā toreiz, un vārdi, ko viņš izmēģinājuma labad izrunāja ārā, miglā, skanēja kā vienmēr, bez sasparašanās, bez bailēm no sarežģītā, ar to plūstošo vieglumu un ar prieku par vieglumu, kas bija spēkā visu dzīvi un viņam nozīmēja laimi – vairāk nekā jebkas cits. Kenets Bērks ar suni izgāja no mājas, pamanīja Leilandu un pienāca pie žoga, lai redzētu labāk. “*Thank you for the coffee,*” Leilands sacīja. “*That’s all right,*” Bērks atsaucās, Leilandam patika tas, kā viņš to pateica. Tas, ko viņš pateica un kā pateica. Gan viens, gan otrs tik labi pietāvēja viņa raupjajai, bālajai sejai zem jūrnieka naģenes, kas viņam šorīt bija galvā, un skopajam sasveicināšanās žestam.

Leilands ielēja kafiju un ar kūpošo tasi apsēdās līdzās galdiņam ar Vorena Šona grāmatām no augšstāva. Citu pēc citas ņēma grāmatas rokā, neatvērdams tās. Vakar vakarā bija bijis svarīgi saukt palīgā dzejnieku valodu pret *BBC* tērgāšanu. Šorīt svarīgi bija kas cits: grāmatas – tāpat kā loga rokturis un migla, arī kā pirmīt Bērks – bija pierādījums tagadnei, realitātei, tādai realitātei, ar kuru varēja iegrozīt bailes, kas bija uznākušas sapnī. Atstājis logu vaļā, viņš ieelpoja miglas rūgteno smaržu. Tagad viņš saklausīja smalko, kluso lietu. Viņam vienmēr bija patīcis turēt seju lietū. Gadījās, ka lietusgāzē viņš aizvēra lietussargu un arī acis un izbaudīja ūdens pieskārienu. Vai arī, sākoties negaisam, kafejnīcā pēkšņi piecēlās un devās ārā, lai justu sprikstošos pilienus. Taču jutekliskais prieks, labpatika par vēso lāšu

atsitienu – tas bija tikai viens. Runa bija vēl par ko citu, dziļāku: par vēlēšanos, lai viss, kas dzīvē smags un nomācošs, aiz mitrās sejas izbalē un aiztek prom, ar katru aizritošo lāsi vairāk – tā, kā raižu mocīts cilvēks varētu cerēt, ka miega vilnī bēdas nosliks bezapziņā un pazudīs uz visiem laikiem. Ar šo vēlēšanos, ar šo pārvarīgo vēlēšanos viņš toreiz bija stāvējis pie daktera Leonardi loga ar viņa briesmīgajiem vārdiem prātā un vēlējies, kaut varētu izlēkt ārā, šalcošajā lietū, un visu izdzēst.

Ietinies Vorena Šona rītasvārkos, ar čībām basajās kājās viņš tagad izgāja dārzā un, sīkajām lietus lāsītēm ritot pār seju, devās visapkārt mājai. Tik rūpīgi kā patlaban viņš vēl nekad nebija aplūkojis šo sarkano ķieģeļu mūra ēku. Jumts bija nosūnojis melns, laka uz logu rāmjiem aplupusi, un vienā mājas stūrī jumta notekai bija nolūzis gals, tāpēc ūdens gāzās lejup. Taču māja Leilandam patika ar katru skatienu un ar katru sīkumu vairāk. Viņš apstājās un turēja seju lietū, minūtēm ilgi. Sapņa šausmas atkāpās. Atvēris acis, viņš ieraudzīja, ka pretējās mājas kaimiņiene izbrīnījusi skatās uz viņu – uz pavecu vīrieti, kurš kā izbēdzis, apjucis pacients rītasvārkos un čībās nekustīgi stāv lietū.

Kad viņš sausās drēbēs pēc tam sēdēja dzīvojamā istabā, māja jau mazliet piederēja viņam, un tagad viņš atkal saprata domu, kas vakar vakarā pēkšņi bija šķitusi tik mīklaina: ka šī māja varētu būt istā vieta, kur iegūt skaidrību par savu turpmāko dzīvi. Viņš bija iztēlojies, ka šī skaidrība prasīs arī to, lai viņš pārlasa visas Līvijai rakstītās vēstules, kas tagad atradās mapē uz Vorena rakstāmgalda, vienpadsmit gadus rakstītas vēstules, arī tās, kas sākās ar daktera Leonardi vārdiem un vēlāk stāstīja par to, līdz kam viņu noveduši šie briesmīgie vārdi. Leilands gribēja zināt, kādas jūtas viņā modinās toreizējie vārdi – tagad, kad viss bija garām. Viņš slidētu atpakaļ laikā un visu izlasītu, teikumu pēc teikuma un ar nemitīgu jautājumu, kā toreiz ir to piedzīvojis un kā piedzīvotais ir mainījies jauno, negaidīto zināšanu gaismā. Tas būtu tā, it kā viņā riņķotu gaisma, kura parādītu, kāds viņš ir bijis, kāds ir tagad un kādā nākotnē var iet.

Taču nākamajā stundā viņu gaidīja Frānsiss Peidžs, Vorena Šona advokāts. “Neaizmirstiet paņemt līdzi pasi,” viņš pirms pāris dienām bija teicis pa telefonu. Iekams Leilands ielika pasi kabatā, viņš aplūkoja fotogrāfiju – tāpat kā bija darījis uz slidošajām kāpnēm Hitrovā. Toreiz, kad tapa šis foto, viņš bija izdevējs. Patiesībā bija rēķinājies ar to, ka visu mūžu pavadīs kā tulkotājs. Taču pēc sievas pēkšņās nāves bija mantojis viņas apgādu. Šo izaicinājumu viņš bija pieņēmis, iekšēji nereti drebēdams, ārēji ar stingru roku un stingru balsi, un pēc vienpadsmit gadiem apgāds bija labā stāvoklī; daži pat teica, ka tagad tas esot vēl spožāks nekā Līvijas laikos.

Leilands iegāja virtuvē un izdzēra lielu glāzi ūdens. *Desmit dienas*. Ja patiesību viņš būtu uzzinājis par desmit dienām agrāk, tagad apgāds vēl arvien piederētu viņam. Būtu bijis grūti atsaukt darījumu. *Un tomēr. Desmit dienas, smieklīgas desmit dienas*. Leilands rītasvārkos stāvēja virtuvē, ar tukšu skatienu un ar glāzi rokā. Piepeši glāze sašķīda ciešajā tvērienā. Viņš salēcās un paguva notvert lauskas saujā, lai tās nenobirtu uz grīdas. Īkšķis bija sagriezts un asiņoja. Vannas istabā bija plāksteri, un, vienu lipinādams uz īkšķa, viņš izbijās vēlreiz, tas bija kā iekšējs triecienvilnis, kas sasniedza viņu ar novēlošanos. Bija pagājušas sešas nedēļas, kopš viņam atkal atvērusies nākotne. Apjēgšana bija notikusi gausi, pirmajās dienās viņš bija dzīvojis kā palēninātā filmā. Doma, ka tas ir bijis tikai desmit dienu jautājums, ikreiz uzbruka viņam nakts vidū. Tagad viņš izbijās par to, cik stipras ir mēmās dusmas, kas, darbodamās no tumsas, likušas viņam sašķaidīt ūdens glāzi. Ceļā uz advokāta biroju viņš domāja: tās nav dusmas uz kādu konkrētu personu, tās ir dusmas uz dzīvi un uz netaisnību, kas piemīt tās nejaušībām.

Frānsiss Peidžs nolasīja viņam testamentu. Tajā Vorens Šons novēlēja viņam māju kopā ar visu, kas tajā atrodas – ar mēbelēm, bibliotēku, visu. Leilands parakstījās, kur nepieciešams. Beigās advokāts sniedza viņam slēgtu aploksni. *Saimonam Kērtisam Leilandam*, uz tās bija rakstīts Vorena smalkajā rokrakstā bez

liekiem izskaistinājumiem. “Viņš piekodināja, lai obligāti atdodu jums šo vēstuli, kad pienāks laiks,” sacīja Peidžs. “Tas esot viņa īstais testaments, viņš teica.” Abi stāvēja pie durvīm. “Viņam līdzī bija liela lupa, lai redzētu parakstīties. Citā ziņā viņš neizskatījās slims, tikai noguris. Kā tāds, kuram nu reiz pietiek.” Tādu iespaidu viņš esot atstājis arī uz Kenetu Bērku, teica Leilands. “Labs iemesls aiziešanai; vislabākais,” sacīja Peidžs. Leilands pamāja ar galvu. Advokāts viņam nebija patīcis. Tagad pēkšņi bija citādi.

Atceļā Leilands iepirkās. Ledusskapis sāka dūkt. Viņš pabeidza izkravāt koferi. Uzklāja gultu mazajā guļamistabā. Viņš sāka šeit dzīvot. Pirms Vorena Šona vēstules atvēršanas viņš labu brīdi sēdēja pie Vorena rakstāmgalda. Šeit Vorens bija rakstījis vēstuli – ar tintes pildspalvu, kas atradās rakstāmlietu trauciņā. Tinte bija izžuvusi, un Leilands nolika pildspalvu atpakaļ trauciņā. Acu priekšā viņš redzēja Vorena roku ar vecuma plankumiem. Bija drusku neomulīgi tūdaļ lasīt vārdus, ko rakstījusi šī roka, kuras vairs nav. *Eerie*, būtu teicis Vorens, viņam patika šis vārds, viņš teica, ka dubultā *e* dēļ tas atgādinot viņam vācu *Fee*, *erie* un *Fee*, tos saistot gaišais skanējums, abi vārdi taču sastāvot tikai no gaišuma, tie esot kā lieli, izvelmēti gaišas, mazliet spalgas, mazliet histēriskas skaņas punkti, taču tos saistot ne vien skaņa, bet arī nozīme, burvības aura, kas pieskaras runātājam, un visu šo iemeslu dēļ vārdu *erie* viņš lietojot biežāk, nekā atļauj Vebstera vārdnīca. Un tad viņš pāris reižu pateica abus vārdus – *erie* un *Fee* – vienu pēc otra, ar roku zīmēdams gaisā vieglu, lēnu, viļņainu kustību, un matēta zelta zīmoggredzens šajā kustībā ieguva kaut ko cēlu, vērtīgu. Tagad šajā mirklī, Leilands negaidīti spēcīgi sajuta, cik ļoti viņam pietrūkst Vorena.

Vorens ar savu smalko pildspalvu bija rakstījis uz bieza, dzeltenīga papīra ar ūdenszīmēm. Izskatījās, it kā viņš būtu rakstījis pavisam lēni, gandrīz vai gleznojis, un Leilands iztēlojās, kā viņš rakstot skatīties caur lupu. Burti bija lielāki nekā citkārt, daži padevušies mazliet slīpi un mazliet greizi, un viss kopā radīja

iespaidu par cilvēku, kurš pasaulē vairs nestāv uz gluži droša pamata.

Manu mīļo Saimon,
kad Tu lasīsi šo vēstuli, manis vairs nebūs. Kenets Bērks būs parūpējies, lai viela, no kuras es sastāvēju, būtu pārvērtusies pelnos un kopā ar lietus lāsēm lēni iegrimtu dārza zemē, lai savienotos ar citu dzīvību – šī doma man vienmēr ir šķitusi atpestījoša un mierinoša. Pēdējos gados esmu lietojis stiprus medikamentus sirdij. Kad manas acis nenovēršami kļuva arvien vājākas, es arvien biežāk domāju par to, ka no šiem līdzekļiem vienkārši ir jāatsakās. Pajautāju savam ārstam, kas tad notiktu. “Nujā,” viņš atbildēja, “tādā gadījumā sirds kaut kad mitēsies pukstēt.” Brīdi mēs klusēdami skatījāmies viens otrā. “That’s all right,” es teicu. Viņa sejā parādījās smails, viņam ir silts smails. Atvadoties pie durvīm, viņš izdarīja kaut ko tādu, ko vēl nekad nebija darījis, mums nebija tādas attiecības: viņš uzlika plaukstu man uz pleca. “Nešaubos, ka jūs rīkosieties pareizi,” viņš sacīja. Taksometrā es domāju par to, cik godīgas un tomēr saudzīgas atvadas mums ir izdevušās. Nākamajā dienā es palūdzu savu advokātu Frānsisu Peidžu uzrakstīt manu testamentu.

Turpmākajās dienās es vēlreiz paņēmu rokā visas savas grāmatas, katru no tām. Par visām, ko biju atvedis līdz no Austrumiem, es vēl arvien precīzi zināju, kur esmu tās pircis, kurā grāmatnīcā, kurā ieliņā, kurā bazārā. Es tās apostiju. Esmu pateicīgs un laimīgs, ka varēju klīst pa visām tām ieliņām un bazāriem. Ar šo sajūtu es pēc tam staigāju pa māju, kurā esmu nodzīvojis nu jau četrdesmit četrus gadus, un aplūkoju visu, vispirmām kārtām arī mēbeles, kas šeit nonākušas no Austrumiem. Iepriekš biju apsēdies pie televizora, lai noskatītos vakara ziņas. Tiklīdz ieraudzīju pirmos kadrus, es jutu: tas uz mani vairs neattiecas. Tā tomēr bija šķirtne – sajūta, it kā pasaule slidētu prom no manis. Es izslēdzu televizoru un apsēdos šeit pie rakstāmgalda, lai uzrakstītu Tev šīs rindiņas.